

UITYAM SHEKSPIRNING 'HAMLET' ASARI: SIYOSIY
BEQARORLIK VA MADANIY TAHLIL

Andijon davlat chet tillari instituti talabasi

Mamasaoliyev Sultonmurod Olimjon o'g'li

E-mail: sultonmurod mamasoliyev01@gmail.com

Tel: +998330082805

*Ilmiy rahbar: **Muqimjon Axunov Muhammadaminovich***

(PHD) Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

E-mail: muqimjon.axunov@bk.ru

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot Uilyam Shekspirning "Hamlet" asarini Yevropa madaniyati va siyosiy tarixining o'ziga xos jihatlarini talqin qiladi. Muallif Claudiusning hokimiyatni zo'rlik bilan egallashi, Fortinbrasning tashqi tahdidi va saroy ichidagi ishonchsizlik kabi elementlarni Uyg'onish davri Yevropasidagi real voqeliklar jumladan, Makiavelli qarashlari va qirollik o'ldirishlari bilan qiyoslab tahlil qiladi. Asarning zamonaviylikka egaligi esa tarixiy voqealar orqali qat'iy asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Uilyam Shekspirning "Hamlet" asari, Elsinor qal'asi, Klavdius, Norvegiya shahzodasi Fortinbras, Gertruda, Laertes va Hamletning Dueli,

Annotation: This research reinterprets William Shakespeare's "Hamlet" as a unique reflection of European cultural and political history. The author analyzes key elements such as Claudius's violent seizure of power, Fortinbras's external threat, and the internal distrust within the royal court by comparing them to real events of the European Renaissance (including Machiavellian ideas and royal assassinations). The relevance of the play to modern times is convincingly grounded in its historical context.

Keywords: William Shakespeare's Hamlet, Elsinore Castle, Claudius, Norwegian Prince Fortinbras, Gertrude, Laertes, and Hamlet's Duel.

Аннотация: Данное исследование переосмысливает произведение Уильяма Шекспира «Гамлет» как своеобразное зеркало европейской культуры и политической истории. Автор анализирует такие элементы, как насильственный захват власти Клавдием, внешняя угроза со стороны Фортинбраса и недоверие внутри королевского двора, сравнивая их с реальными событиями эпохи Возрождения в Европе (включая идеи Макиавелли и убийства монархов). Актуальность пьесы в современном контексте обоснована через историческую перспективу.

Ключевые слова: пьеса Уильяма Шекспира Гамлет, Эльсинорский замок, Клавдий, норвежский принц Фортинбрас, Гертуда, Лаэрт и дуэль Гамлета.

Hamlet asari bo'yicha qisqacha:

Elsinor qal'asida, sovuq bir tunning sukutida, gvardiyalar o'lik Shoh Hamletning arvohi tomonidan qorong'ulikni yorib o'tganini ko'rishadi. Shahzoda Hamlet, do'sti Horatsio tomonidan qarshilikka uchrasada, bu o'likni qarshi olishga qaror qiladi. Arvoh, o'zining o'limi haqidagi qorong'u haqiqatni ochib beradi: Shoh Hamletning o'limi unutilgan, zohirida hamma vaqt ular buyuk merosining qora tarixi to'g'risida so'zlashilgan, ammo uni o'ldirgan kishi uning ukasi Klavdiusdir. Endi, Klavdius taxtni qo'lga kiritib, Shoh Gertruda bilan nikohlanib, xiyonatni va zulmni taxtga hukmronlik qilish bilan qabul qilgan. Arvoh shahzodaga, adolat izlab borishini va qasos olishni buyuradi. Hamlet o'zini yo'qotishni boshlaydi Hamlet, arvohning shikoyatidan keyin, o'zining ichki og'irligini yengishga harakat qilib, mas'uliyatni his qilib, hammani aldayotganidek, o'zini aqldan ozgan deb ko'rsatishga qaror qiladi. Uning bu harakati, mahkama a'zolarini, ayniqsa, Opheliya va uning otasi Poloniusni jiddiy hayron qoldiradi. Shu bilan birga, Klavdius ham, Hamletning niyatlaridan shubhalanib, Rosenkrantz va Guildensternni uni kuzatib borishga yuboradi, bu esa aldanish va jasadli to'rlar to'siqlari kabi va'dalar bilan to'ldirilgan edi. Bir pyesa ichidagi pyesa, yashirin gunohni ochadi Hamlet, otasining qotilligini jonlantirgan pyesani sahnaga qo'yadi, Klavdiusning reaksiyasini kuzatish uchun. Sahnada, Klavdiusning yashirin aybi namoyon bo'lib, arvohning so'zlari tasdiqlanadi. Hamlet

shubhalaridan so'ng, uning holati yanada murakkablashadi: ziddiyat va kechikishlar orasida harakat qilishga qaramay, hal qilishda ikkilanadi. Hamletning ichki azoblari davom etadi. Hamlet, onasi Gertruda bilan yuzma-yuz uchrashib, bir-biriga qarshi turli xil fikr bildiradilar. Bu qat'iy qaror, tasodifan Poloniusning o'limiga olib keladi, chunki u maxfiy tinglashda edi. Bu voqea saroyini tartibsizlikka olib keladi. Klavdius esa o'z hayotini saqlash uchun Hamletni Angliyaga yuborish rejasini tuzadi, aslida u uni o'ldirishni maqsad qiladi. Xatolik va qayg'u Opheliya uchun halokatga aylanadi. Opheliya, otasining o'limidan va Hamletning unga nisbatan qilgan yomon muomalasidan chuqur qayg'u va iztirobni his etib, aqldan ozadi. Uning bu iztiroblari oxir-oqibat o'limiga olib keladi, u suvoqdan cho'kib, hayotini yo'qotadi. Bu uning ukasi Laertesni jahldor qiladi va Klavdius uning nafratini Hamletga qarshi ishlatadi. Bir o'limli jang tartibga solinadi. Klavdius va Laertes, Hamletni o'ldirish uchun reja tuzishadi. Laertesning qilichi zaharlanadi va zaxiraviy reja sifatida bir zaharli ichimlik tayyorlanadi. Jang boshlanadi va Hamlet ham Laertes ham zaharlangan qilich bilan yaralanadi. Onasi tasodifan, Hamletga mo'ljallangan zaharni ichadi. Fojiaoning yakuni kuchayadi. Zahar natijasida Laertes o'limi oldidan rejaning hammasini ochib beradi. Hamlet oxirgi nafasida, Klavdiusni o'ldiradi. Oxirgi so'zlari bilan Fortinbrasni taxtning qonuniy merosxo'ri deb e'lon qiladi. Sahna, sho'r-morlik va yuksalgan o'tmishning fojiali oqibatlarini ko'rsatgan holda, halok bo'lganlarning jasadlari bilan qoldiriladi.

"Hamlet"ning Tarixiy va Madaniy Konteksti

Taxminan 1600-yilda, Yelizaveta I davridan Yakob I davriga o'tish paytida yozilgan "Hamlet" o'sha davr Yevropa madaniyatining bir qator muhim jihatlarini ifodalaydi:

1. Siyosiy noaniqlik: Asarda merosxo'rlik va qonuniy hokimiyat haqidagi tashvishlar aks etadi. Claudiusning akasi qirolni o'ldirib taxtni egallashi Yevropada keng tarqalgan siyosiy beqarorlik va noqonuniy hokimiyat qo'rquvlarini aks ettiradi. "Hamlet" asarida Yevropa monarxiyalaridagi hokimiyat kurashi, legitimlik tanqisi va siyosiy fitnalar keng aks etgan. Quyida asar ichidagi siyosiy noaniqliklar konkret misollar bilan tahlil qilinadi:

Taxtni Zo'rlik Bilan Egallash (Claudiusning Usurpatsiyasi)

Misollar:

- Claudius, qirol Hamletni (ukasi) zaharlab o'ldiradi va uning xotiniga (Gertruda) uylanib, taxtni egallaydi.

- Arvohning so'zlari:

"Meni uxlab yotganimda zaharladi... Mana, mening toza qonim tomog'imga yopishib qoldi!" (1-parda, 5-sahna).

Bu voqea Yevropa tarixidagi qirollik o'ldirishlariga (masalan, Angliyada Richard III) to'g'ri keladi.

- Siyosiy noaniqlik:

Hokimiyatning qonuniyligi shubha ostiga olinadi. Xalq qirolning to'satdan o'limi va yangi hukmdorning kelishi haqida mish-mishlar tarqatadi.

2. Tashqi Tahdidlar: Fortinbrasning Hujum Xavfi

Misollar:

- Norvegiya shahzodasi Fortinbras Daniya chegaralariga hujum qilishni rejalashtiradi.

- Claudius Fortinbrasning hujumini to'xtatish uchun unga Polsha yerlarini berishga majbur bo'ladi (2-parda).

- Siyosiy noaniqlik:

Tashqi tahdidlar ichki beqarorlikni kuchaytiradi. Bu Yevropadagi davlatlararo urushlar (masalan, Angliya-Ispaniya mojarosi) kontekstida ko'rinadi.

3. Saroy Ichidagi Fitna va Ishonchsizlik

Misollar:

- Polonius Hamletni yashirincha kuzatib, Gertruda xonasida parda ortiga yashirinadi.

- Rosencrantz va Guildenstern Hamletni kuzatish uchun Claudius tomonidan yollanadi.

- Claudius Laertesga: "Hamletni yo'q qilish uchun hiyla ishlaylik" (4-parda).

- Siyosiy noaniqlik:

Hokimiyatni saqlash uchun ishonchli odamlar ham xiyonat qiladi. Bu Makiavelli "Shahzoda" asaridagi "hokimiyat uchun har qanday vosita halol" g'oyasini eslatadi.

4. Vorislik Tanqisi: Hamletning Huquqi

Misollar:

- Hamlet qirolning yagona o'g'li bo'lsa-da, Claudius taxtni egallaydi.
- Gertruda: "Hamlet, senga Daniya taxti ma'lum vaqtdan keyin beriladi" (1-parda, 2-sahna).
- Claudius Hamletni Angliyaga o'ldirish uchun yuboradi, chunki u vorislik da'vosidan qo'rqadi.

- Siyosiy noaniqlik:

Vorislik qonunlari (primogenitura) buzilganligi Yevropa monarxiyalaridagi meros inqirozlarini (masalan, Angliyadagi "Qizil va Oq atirgullar urushi") aks ettiradi.

5. Xalq Qo'zg'oloni Xavfi

Misollar:

- Claudiusning so'zlari:
"Xalq Hamletni sevadi... Uning harakatsizligi xalq g'azabini keltirib chiqarishi mumkin" (4-parda).

- Laertes xalqni boshqarib, saroyga hujum qiladi (5-parda).

- Siyosiy noaniqlik:

Hokimiyatni xalq qo'llab-quvvatlamasligi Yevropa monarxlarining eng katta qo'rquvi edi (masalan, Frantsiyadagi xalq qo'zg'olonlari).

6. "Pyesa Ichida Pyesa" Sahnasi: Hokimiyatning Zaifligi

Misollar:

- Hamlet Claudiusni ayblash uchun "Gonzagoni o'ldirish" pyesasini sahnalashtiradi.

- Claudius pyesani ko'rib, bezovta bo'lib ketadi va: "Yorug'lik! Men ketishim kerak!" deb qochadi (3-parda, 2-sahna).

- Siyosiy noaniqlik:

Hokimiyatning haqiqatni yashirishga majburligi (Claudius jinoyatini yashirish) va teatr orqali haqiqatni fosh qilish usuli.

7. Laertes va Hamletning Dueli: Qonli Yakun

Misollar:

- Claudius Laertesga: *"Zaharlangan qilich bilan duel qil"* (4-parda).
- Yakunda Hamlet, Claudius, Gertruda, Laertes va Horatsio (omon qolgan yagona shaxs) o'radi.
- Siyosiy noaniqlik:

Hokimiyatning to'liq qulashi Yevropa tarixidagi qirolliklar qulashi (masalan, Shotlandiyada Makbet hukmronligi) bilan parallel.

quyidagi

Xulosa:

"Hamlet" asari nafaqat Yevropa madaniyatining muhim qismlaridan biri, balki insoniyat tarixidagi eng chuqur falsafiy va axloqiy muammolarni yorituvchi ijodiy timsollardan biridir. U Uyg'onish davrida yaratilgan bo'lsa-da, unda ko'tarilgan mavzular – hokimiyat, axloq, insoniy ong va shubha – bugungi kunda ham dolzarbligini yo'qotmagan. Asarning turli Yevropa mamlakatlarida turlicha talqin qilinishi (masalan, Polshada siyosiy yondashuvlar, Skandinaviyadagi zamonaviy moslamalar) uning madaniy qatlamlarga chuqur singib ketganini ko'rsatadi. Bu esa "Hamlet"ning universalligi va har bir davrda o'z o'rnini topa olish qobiliyatini tasdiqlaydi. Mazkur maqola orqali "Hamlet"dagi siyosiy beqarorlik, vorislik inqirozi va insoniy tanlovlar masalasi tahlil qilinib, uning Yevropa tarixiy-madaniy kontekstiga qanchalik chuqur bog'langanligi ko'rsatildi. Shunday qilib, bu asar har bir avlodga yangi savollar va muhokamalar uchun imkoniyat yaratishda davom etmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Shakespeare, William. Hamlet. Edited by Harold Jenkins, Arden Shakespeare, 1982.
2. Machiavelli, Niccolò. The Prince. Translated by Peter Bondanella, Oxford University Press, 2008.

3. Greenblatt, Stephen. Will in the World: How Shakespeare Became Shakespeare. W.W. Norton, 2004.
4. Bloom, Harold. Shakespeare: The Invention of the Human. Riverhead Books, 1998.
5. Neill, Michael. Issues of Death: Mortality and Identity in English Renaissance Tragedy. Oxford University Press, 1997.
6. Hadfield, Andrew. Shakespeare and Renaissance Politics. Arden Critical Companions, 2004.
7. Kettle, Arnold. An Introduction to the English Novel: Volume 1. Hutchinson, 1951.
(Hamletga siyosiy yondashuvlar bo'yicha)